

Ս Ի Ո Ն

ԺԵ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1941

ՖՈՒՆԻՍ

ԹԻԻ 6

ԵՄԲԵՐՈՒԹՅԱՆ

ԱՊԱԳԱՅ ԿԱՐԳԸ

Նախորդ խմբագրականով խոսեցանք բնդհանուր այն տաղնապի մասին, որմէ կը տառապի մեր օրերուն մարդկութիւնը. և որուն բուն պատճառը նա- հանջն էր էական արժէքներու: Անոնք որ կը հեռակին պատմութեան, զիտեն թէ մարդկային քաղաքակրթութեան վերջին հարիւրամեակը շատ բան փոխեց միտքերու մէջ, թէ փամանակէ մը ի վեր պատմութեան կախան կ'ետար ի մնաս քրիստոնէական արժէքներու, և թէ հոգեկան արժէքները վտանգի մէջ էին: Գիտական, զեղարուեստական եւ տնտեսական յառաջդիմութիւնները ծնունդ տուած էին նոր ըմբռնումներու՝ անշատելով մարդկութիւնը իր հոգևոր կեդրո- նէն՝ Աստուծոմէ: Անշուշտ թէ վերոյիշեալ շարժումները ընթացք առած չէին այսօրուան արդիւնքին յանգելու համար. անոնցմէ իւրաքանչիւրը ունեցած պէտք է ըլլայ բարձրագոյն ճշմարտութեան իր վայրկեանը, սակայն ընթացան ողորդ- դականօրէն բացասական գետնի մը վրայ, խորտակելով շատ յոյսեր ներկայ մարդկութեան, զորս ան սնոյց սկսող դարու նախօրեակին:

Այս վիճակները սակայն խորագոյն կերպով զգալ կուտան լուազոյն ա- պագայի մը կերտման անհրաժեշտութիւնը: Դժուար է անշուշտ ճշգրտօրէն մատնանշել այժմէն իրենց մանրամասնութեանցը մէջ ապագայ սոյգ կտորը յօ- րինսող օղակները, բայց կարելի է այժմէն մակարբերել թէ անոր մէջ պէտք է իրենց արժանի տեղը զրաւեն այն արժէքները որոնք նահանջի մէջ են: Նախորդ խմբագրականին մէջ կ'ըսէինք թէ արդի քաղաքակրթութեան մէջ անհատը փոխարինուած է զանգուածով, թէ մեծ պատերազմէն ի վեր մա- նաւանդ, պատմութեան բեմը կը զրաւեն շարժման մէջ եղող հաւաքականու- թիւնները: Զանգուածները անշուշտ նոր չէ որ դեր մը կը կատարեն պատմու- թեան մէջ. մարդը միշտ տիրապետուած է բազմութիւններէն, տաղանդը՝ մի- ջակէն, որակը՝ քանակէն, սակայն զանգուածը բնաւ չէր խաղցած այն մեծ դերը որքան մեր օրերուն: Լաւ կազմակերպուած բազմութիւններ կը ճգնին միութեան մը մէջ գալ, վաւերացնելու համար իրենց տիրապետութիւնը: Լա-

րելի չէ ալիս անհատաբար ապրիլ և մտածել: Մշակոյթը կը ծառայէ զանգուածին. այս կը նշանակէ վերջ անհատականութեան:

Յետոյ՝ տնտեսական ազդակները ստեղծեցին տնտեսական խորհողութիւն մը. «զհայ մեր հանապազօրոյ» միակ խնդրանքն է մեր օրերու մարդկութեան, և մարդը կը տառապի անձն և անդիմադիծ ոյժէ մը՝ դրամէն: Իսկ այդ անձն ոյժին իբր խարխիս կը ծառայէ արդի թէքնիքը, մեր ժամանակի հրաշքը. և մարդը գերին եղած է իր ստեղծագործութեան՝ մեքենային: Այս կերպով երեսուած տնտեսական կեանքը բոլորովին կը բաժնուէր մտաւոր կեանքէն: Իսկ ուրոյն հասկացողութեամբ ի յայտ եկած ցեղային և ազգային բնագիւղները տարօրինակ ձևեր հագան ի հեճուկա քրիստոնէութեան, որ խտիր չի դներ ցեղի, գոյնի եւ դասակարգի միջև: Ազգայնականութիւն և ընկերվարութիւն, մին՝ մշակոյթի, և միւսը թէքնիքի ծնունդ, երկու հակընդէմ ոյժեր են ներկայ աշխարհին, պայքարի մտած իրարու հետ: Իրարու հակադրուած են նաև միտքն ու բնութիւնը, ազատութիւնն ու պէտքը, անհատն ու ընկերութիւնը:

Ներկայ այս քառսը կը շեշտէ անհրաժեշտ պէտքը ապագայ կարգին. բան մը պէտք է փոխուի, և այս անհրաժեշտութիւնը՝ իր ծայրակէտին հասած այս օրերուս, կարելի է բարիք մը նկատել, վասնզի որքան որ ուժգին ըլլայ տառապանքը հիւանդին, այնքան կը զօրանայ իր մէջ առողջանալու ըզձանքը: Նոր աշխարհին մէջ պէտք է իրենց վայել տեղը գտնեն այն բոլորը որոնք նահանջի մղուած են ժամանակէ մը ի վեր:

Ամբողջ աշխարհը կը թնդայ շառաչիւնովը կործանուող փլատակներուն, ամենուրեք թոհ ու բոհ, մըրկում առանց յոյսի. մարդիկ դժնդակ գինովութեան մէջ, ինքզինքնին կը սպառեն, իրենց եղբայրներուն վրասելու մարմալէն բռնուած: Բոլոր հաւատքները կործանած՝ կը մեռնին. այժմու միակ սկզբունքը ոյժն է, որ իբր խորհրդանշան ունի սուրը, և իբր մեհեան՝ զօրանոցը: Իզուր քաղաքագէտներ, տնտեսագէտներ և բարոյագէտներ կը բազմապատկեն իրենց խորհրդակցութիւնները, և դարմաններ կ'առաջարկեն. անոնց բոլոր ըրածը ժամանակաւոր և խաբուսիկ է, և մահամերձին տառապանքները երկարաձգելու փորձեր միայն: Մեծ պատերազմէն ի վեր քիչ անգամ մտածուեցաւ թէ ուրկէ՞ կ'ածանցէին մեր օրերու տառապանքը շինող այս շարիքները՝ որոնք մէկտեղուելով ստեղծեցին մեր դժնդակ ներկան, և տխրատեսիլ ապագան:

Խաղաղութիւն ու յառաջդիմութիւն, որոնց անուններով կ'երդնուն նոր օրերու մարգարէները, իրապէս և տեսականօրէն այն ատեն միայն կրնան իրականանալ, երբ հողիներու մէջ ծագի Աւետարանի լոյսը և Գրիստոսի խաղաղութիւնը: Խորունկ իրականութիւններ՝ որոնցմէ կը պարպուին տակաւ անձնակեդրոն ու մամուռ կապած հողիները մարդոց, նահանջի մղելով այս կերպ էական արժէքները, առանց որոնց՝ նաւաբեկութեան սահմանուած է մարդուն լաւագոյն կէսը՝ հողին:

Բան մը պէտք է փոխուի, աւելի ճիշդ, փոխուածները իրենց գերին պարտին դառնալ էն առաջ ապագայ կարգին մէջ, կարելիութեան ճամբուն մէջ դնելու համար լաւագոյն յոյսերը մարդկութեան:

ԽՄԲ.